

має на меті спрямування учнів на активні роздуми, самостійне просування їх у за-
своєнні нових знань, висловлювання припущень про причини явищ, зв'язки між по-
няттями на основі порівнянь, логічних роздумів. Вона застосовується для розвитку
самостійності мислення, дослідницьких умінь, творчого підходу до справи.

Література

1. Балаєва Н.І. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках у початкових класах / Н.І. Балаєва // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 278. – С. 8–10.
2. Борецький А. Активність у пізнанні / А. Борецький // Початкова школа. – 2006. – № 9. – С. 2–3.
3. Занков Л.В. Наглядность и активизация учащихся в обучении / Л.В. Занков. – М. : Педагогика, 1968. – 284 с.
4. Харламов И.Ф. Активизация учения школьников / И.Ф. Харламов. – Мн. : Народная асвета, 1970. – 158 с.
5. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи / О.Я. Савченко. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.

НІКУЛОЧКІНА О.В.

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕС ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ

Соціально-економічний розвиток України, тенденції євроінтеграції, світові процеси глобалізації та інформатизації суспільства визначають нові напрями і пріоритети розвитку початкової освіти. Учитель початкових класів стоїть біля витоків розвитку особистості дитини, його професійна діяльність має багато вимірів і напрямів, відрізняється багатоаспектністю та складністю. Готовність учителя до впровадження інновацій в освітній процес початкової школи – показник його педагогічної майстерності. Саме тому впровадження інновацій у навчально-виховний процес інститутів післядипломної педагогічної освіти – нагальна потреба.

Мета статті – схарактеризувати інновації в післядипломному педагогічному процесі й окреслити шляхи їх впровадження під час підвищення кваліфікації вчителів початкових класів.

На думку Л.Д. Покроєвої, “система постдипломної освіти, порівняно з базовою професійною, має свої переваги: вона менш інерційна, здатна швидко реагувати на перманентні зміни соціально-економічних і технологічних умов і, що дуже важливо, має постійний зв'язок з практикою” [3, с. 24].

Головне завдання системи післядипломної освіти – забезпечити якість освітнього процесу. Якість освіти – це “той нормативний рівень, якому має відповідати “продукція” галузі освіти” [2, с. 7]. Основна роль у її підвищенні, як підкреслює В.В. Олійник, “відводиться закладам післядипломної педагогічної освіти, які мають забезпечити можливість успішної реалізації означеного завдання – постійно підвищувати інтелектуальний і творчий потенціал працюючих педагогів, їх озброєння навичками професійної діяльності” [2, с. 7], здійснювати розвиток їх компетентностей (ключових, міжпредметних, предметних тощо).

Протягом тривалого часу, особливо на ранніх етапах розвитку людства, проблема впровадження інновацій була не такою гострою, як в індустріальну й постіндустріальну (інформаційну) епохи. Вона постійно актуалізувалася наприкінці ХХ ст., що зумовлено проривом у науково-технічному розвитку, радикальною зміною традиційних уявлень про світ, життя, його цінності, майбутнє цивілізації.

Однією з особливостей сучасної системи післядипломної педагогічної освіти є співіснування двох стратегій організації навчання – традиційної й інно-

ваційної. Сучасна система освіти базується на традиційній формі навчання. Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, підґрунтям якої є розвиток різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості сучасного вчителя початкових класів.

В основу підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, на нашу думку, необхідно покласти ідеї стохастичної парадигми технологічного підходу до навчання, схарактеризованої М.Є. Бершадським і В.В. Гузеєвим [1, с. 40–48].

Технологізація післядипломного педагогічного процесу означає відмову від невизначеності в його побудові й перехід до чітко наукової вмотивованості та максимальної спрямованості на результат.

За словником іншомовних слів, стохастичний – випадковий, імовірнісний; стохастичний процес – процес, характер зміни якого в часі не можна точно передбачити [4, с. 648].

Отже, головна ідея такого підходу – визнання ймовірнісного характеру освітнього процесу, увага до суб'єктності того, хто навчається.

Наводимо узагальнену характеристику стохастичної парадигми за основними ключовими позиціями (табл. 1).

Таблиця 1

**Характеристика стохастичної технології навчання
(за М.Є. Бершадським, В.В. Гузеєвим [1, с. 46–47])**

Позиції	Характеристика
Модель особистості	Гуманітарна система, у якій одержання повної об'єктивної інформації про особистість принципово неможливе
Спосіб зовнішнього впливу	Опосередкований вплив освітнього середовища, що активізує
Прогнозований результат зовнішнього впливу	Розподіл імовірностей можливих змін стану того, хто навчається. Однозначне передбачення результату заборонено принципами невизначеності
Заплановані цілі	Система конкретних діагностично сформульованих цілей, для яких можна спрогнозувати ймовірність їх досягнення
Психологічне обґрунтування	Спонтанні зміни особистості внаслідок самостійної діяльності в умовах освітнього середовища, що активізує, концепція дозрівання особистості через внутрішні причини
Переважні методи	Проблемне навчання, модельний
Тип теорії	Статистична з імовірним прогнозуванням можливих змін стану особи, яка навчається

У межах стохастичної парадигми виділяємо технологічні компоненти професійного зростання вчителя початкових класів: подання прогнозованих результатів навчання у вигляді багаторівневих систем; постійна (курсний період) і змінна (міжкурсний період) частина блоків занять (модулів); укрупнення одиниць змісту освіти; застосування традиційних та інноваційних форм і методів. Наявність вищевказаних ознак дає змогу визначити розроблену технологію як інноваційну й інтегральну, тобто таку, що концентрується навколо чотирьох генеральних ідей: концепції укрупнення дидактичних одиниць (П.М. Ерднієв [5]), диференційованого навчання, психологізації освітнього процесу, застосування ІКТ-технологій як засобу комунікації, когнітивного розвитку тих, хто навчається.

Розглядаючи психолого-педагогічні інновації як новостворені або вдосконалені технології, що істотно змінюють обсяги, структуру та якість педагогічного процесу, виокремлюємо, насамперед, ті педагогічні ідеї та технології, які запроваджуються в педагогічний процес КЗ “ЗОППО” ЗОР (табл. 2).

Таблиця 2

Педагогічні ідеї, покладені в основу інноваційних освітніх технологій

№ з/п	Наукова ідея	Інноваційні освітні технології
1	Індивідуалізація змісту навчання	Технологія особистісно орієнтованого навчання
2	Диференціація змісту навчання	Технологія модульного навчання, проектна технологія
3	Розвиток теоретичного мислення	Технологія розвивального навчання, діяльнісний метод

За останнє десятиріччя в післядипломній освіті дедалі виразніше утверджується особистісно орієнтований підхід до розвитку всіх учасників освітнього процесу, мета якого полягає у створенні оптимальних умов для становлення особистості як суб’єкта діяльності. Суб’єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти, відбувається зустріч того, що задається, та суб’єктивного досвіду, його збагачення. Предметно-дидактична модель особистісно орієнтованої педагогіки пов’язана з диференціацією, яка забезпечує індивідуальний підхід.

Модульна система дає змогу враховувати в процесі організації підвищення кваліфікації такі особливості компетентісно орієнтованого навчального процесу: 1) розгортати навчальний процес на основі трьох стадій: мотиваційної, виконавчої, рефлексивної; 2) застосовувати в освітньому процесі ситуативне моделювання. Технологія навчального модуля реалізує аксіологічний аспект навчання, надає широкі можливості для розвитку в педагогів школи I ступеня самоосвітньої компетентності.

Проектна діяльність сприяє вирішенню цілої низки завдань, таких як: підвищення мотивації до навчальної діяльності; розвиток умінь самостійно здобувати знання й аналізувати результати діяльності, пізнавальної активності, критичного мислення; поглиблення знань з оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями.

Зміст технології розвивального навчання полягає в організації навчальної діяльності педагогів школи I ступеня, у якій вони є суб’єктами навчання. Вона здійснюється за допомогою різних методів і методичних прийомів: як-от: проблемний виклад знань, метод навчальних завдань, колективні та групові методи, нові способи самооцінки й самоконтролю результатів навчання тощо.

Діяльнісний підхід – складне багатогранне явище, проте, як засвідчує детальний аналіз педагогічної теорії та практики в післядипломній педагогічній освіті, ідеї технології діяльнісного методу ще не досліджені досить глибоко. Основні ідеї технології діяльнісного методу – входження особи, яка навчається, в активну пізнавальну діяльність; зміна функцій учасників навчального процесу; провідна роль теоретичних знань у процесі навчальної діяльності; реалізація ідей педагогіки співпраці.

Висновки. Ефективність підвищення кваліфікації вчителів початкових класів у системі ППО залежить від упровадження інновацій у післядипломний педагогічний процес.

Література

1. Бершадский М.Е. Дидактические и психологические основания образовательной технологии / М.Е. Бершадский, В.В. Гузев. – М. : Педагогический поиск, 2003. – 256 с.
2. Олійник В. Впровадження оцінювання якості освіти (в рамках проекту TEMPUS “Справедливе оцінювання”) / В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2006. – № 2. – С. 6–12.
3. Покроєва Л. Моніторинг якості постдипломної освіти / Л. Покроєва // Післядипломна освіта в Україні. – 2006. – № 2. – С. 24–26.
4. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / [укл.: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
5. Эрдниев П.М. Укрупнение дидактических единиц как технология обучения / П.М. Эрдниев. – М. : Просвещение, 1992. – Ч. 1. – 175 с.

СЕМЕНОВА М.О.

ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

Проблема залучення людини до цінностей культури перебуває в полі зору багатьох наук, а саме: філософії, педагогіки, соціальної педагогіки, соціології, соціальної й вікової психології, українознавства, етнології, культурології. Українська традиційна народна культура (далі – УТНК) є ядром національної культури й важливим чинником формування національної ідентичності. Стійкість і стабільність традиційних цінностей пов'язана з тим, що вони засвоюються з досвіду не одного покоління та можуть переходити до поколінь наступних. Безумовно, цінності змінюються разом із суспільними трансформаціями, причому важливого значення набуває їх моральна складова.

Поступ України до Європейського співтовариства, вихід її на світовий інформаційно-культурний простір об'єктивно спонукає до переймання духовних цінностей Заходу. Зміни, що відбуваються в соціально-політичному, економічному та культурному житті України, актуалізують проблеми виховання молодого покоління на нових соціальних і національно-культурних засадах.

Проблеми виховання дітей та молоді в контексті розбудови суверенної держави й розвитку національної культури привертала увагу багатьох дослідників. Соціокультурні процеси в Україні висвітлено в працях таких дослідників, як: В.Б. Антонович, М.М. Аркас, Д.І. Багалій, М.С. Грушевський, М.П. Драгоманов, Григорій Кониський, М.І. Костомаров, І.П. Крип'якевич, Іван Огієнко та інші. Проблему вибору системи цінностей, що виникає при визначенні змісту виховання, розглядали Б. Бітінас, М.І. Бондар, С.Й. Гессен, Н.О. Ткачова. Ефективність виховання, що має народний, національний характер, довели Л. Баранович, Г.С. Виноградов, О. Духнович, М. Корф, В.Г. Кузь, Ю.Д. Руденко, С.Ф. Русова, Г. Смотрицький, М. Смотрицький. М.Г. Стельмахович, В.О. Сухомлинський, Е.І. Сявавко, Г.Г. Філіпчук. Окремі аспекти проблеми виховання школярів шляхом залучення їх до цінностей УТНК висвітлили І.В. Либідь (теоретико-методологічні підходи до національних цінностей у виховному процесі загальноосвітньої школи), Г.М. Усачова (формування основ гуманістичного світогляду молодших школярів засобами українського національного виховання), І.В. Охріменко (виховання учнів старших класів на національно-культурних традиціях українського народу). Багатьма дослідженнями